

Шифр «Переклад М.В. Гоголя»

«Вій» М.В. Гоголя у перекладі англійською»

Зміст

Вступ.....	3
РОЗДІЛ I. Історія перекладу повістей М.В. Гоголя іншими мовами.....	6
РОЗДІЛ II. Стилiстичнi особливостi творчостi М.В. Гоголя.....	10
РОЗДІЛ III. Вiдповiдностi та вiдмiнностi твору-оригiналу (М.В. Гоголя) та перекладу (К. Фiлда).....	15
Висновки.....	20
Список використаної лiтератури.....	22

Вступ

М.В. Гоголь являє собою одну з найбільш дискусійних особистостей у літературі ХІХ століття. Не зважаючи на те, що його твори написані російською мовою, він завжди залишався українцем, вихідцем з так званої Малоросії, що знайшло своє відображення у його творах з українського циклу. Життя рідної Полтавщини зображено в «Миргороді» та «Вечорницях на хуторі біля Диканьки» яскравими барвами, які притаманні лише цьому видатному українцю. Вплив Миколи Васильовича Гоголя на власну творчість визнавали не лише російські письменники Михайло Булгаков та Федір Достоєвський, але й закордонні Рюноске Акутагава, Фланнері О'Коннор, Франц Кафка та багато інших. Тобто важко переоцінити важливість творчості М.В. Гоголя та його величезний вплив на розвиток світової літератури.

Виняткові особливості стилю М.В. Гоголя значно виділяють його серед письменників з українським корінням. Гоголівські твори багаті і різноманітні за своїм лексичним складом, специфічні і багатогранні за прийомами слововживання. Більш того, М.В. Гоголю притаманне поєднання загальнолітературної мови з національно-побутовим просторіччям, використання комічного та фонетичного забарвлення тексту.

Твори автора стали відомі закордоном майже відразу, ще при його житті, у першій половині ХІХ століття. Але переклад був недосконалим, закордонні читачі не могли повною мірою оцінити всю багатогранність таланту М.В. Гоголя, не змогли познайомитися з далекою Україною, бо перекладачі «обмежили доступ» до «української особистості», зображеної у творах.

Не секрет, що перед перекладачем постає складне завдання передати всі ті елементи мови оригіналу, які представляють відхилення від загальної мовної норми, але ж саме вони складають «особистий тон автора», гоголівську манеру оповіді і викликають певні труднощі при перекладі іноземною мовою. Більш того, велику цінність мають так звані «фонові знання» перекладача, які дозволяють максимально передати особливості життя країни автора.

Завдання перекладача полягає в тому, щоб найбільш точно передати естетичні особливості оригіналу. Отриманий текст повинен увійти в літературний і культурний канон іншої країни і тому повинен, за можливості, справляти на своїх читачів таке ж враження, що справляв створений автором оригінал. Більшість слів будь-якої мови більш-менш багатозначна, в зв'язку з цим знаходиться і безліч словникових відповідностей для слова оригіналу в іншій мові. Одне і теж багатозначне слово, будучи вжито в різних контекстах, робить необхідним в перекладі вибір різних його значень.

Мета дослідження - визначити, наскільки повноцінно перекладачі відтворюють особливості оригінального тексту М.В. Гоголя, які елементи повісті «Вій» залишаються непередані, як точно збережена авторська манера оповіді.

Відповідно до мети в роботі передбачається розв'язання таких **завдань**:

- описати перекладацькі перетворення;
- визначити на основі проведеного аналізу, наскільки точно обраний переклад відповідає оригінальному тексту;
- навести найбільш складні для перекладу поняття;
- виявити важливість «фонових знань» перекладача для повноцінного перекладу тексту.

Об'єкт дослідження – повість М.В. Гоголя «Вій», що входить до збірки «Миргород».

Предмет дослідження – проблеми перекладу твору М.В. Гоголя «Вій» англійською мовою.

Теоретико-методологічну базу роботи складають праці вітчизняних та зарубіжних науковців, присвячені розкриттю теоретичних та практичних проблем перекладу творів М.В. Гоголя іноземними мовами (М. Алексеева, І. Мандельштама, В. Мацапури, В. Чапленко, А. Шолохової).

Методи дослідження: індуктивний, описово-аналітичний та порівняльний.

Теоретичне значення дослідження полягає у тому, що в роботі розглянуто основні проблеми, які виникають під час перекладу своєрідних творів класика російської літератури М.В. Гоголя іноземними мовами, зокрема англійською.

Якщо перекладач має на меті передати основні події твору «Вій», він не може донести до читача своєрідність твору, при цьому втрачається велика частка історичної складової, неповно передаються основні традиції та звичаї країни, її життя та побуту, що призводить до національного знецінення твору, перехід його з розряду «опису українського життя» у розряд «фантастичного».

Практичне значення дослідження. Результати роботи можуть бути використані при розробці спецкурсів та семінарів з вивчення творчості М.В. Гоголя та проблем перекладу класичних творів української літератури англійською мовою, для написання дипломних робіт у вищих навчальних закладах, при подальшому вивченні проблем перекладу та написанні статей і тез за цією тематикою.

Апробація результатів роботи. Подано до друку тези ««Вій» М.В. Гоголя у перекладі англійською» у збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених «Проблеми та перспективи забезпечення цивільного захисту», яка відбудеться 10-11 квітня 2021 року у НУЦЗ України (м. Харків).

Структура дослідження. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури. Загальний обсяг роботи становить 22 сторінки, список використаної літератури налічує 15 джерел.

РОЗДІЛ I. Історія перекладу повістей М.В. Гоголя іншими мовами

Перші спроби перекласти твори Миколи Гоголя іншими мовами з'явилися ще за його життя. Так перший переклад було опубліковано у 1839 році у журналі «Kw ty» – це була повість «Тарас Бульба», перекладена чеською відомим літератором Карелом Запаю. Того ж року у німецькій газеті «Mongenblatt» друкується повість «Нотатки божевільного», яку переклали німецькою Микола Мельгунов та Генріх Кеніг. Робота останнього, яка мала на меті повний огляд літератури того періоду, була перекладена багатьма мовами, що пробудило цікавість до творчості Миколи Гоголя закордоном.

Починаючи з 40-х років XIX століття майже кожного року у Європі виходять друком твори М.В. Гоголя. Так, у 1840 році була перекладена повість «Старосвітські поміщики», у 1844 році - «Тарас Бульба», у 1845 році - «Вій», у 1846 році - «Повість про те, як посварився Іван Іванович з Іваном Никифоровичем». Спочатку у перекладах виходили повісті зі збірок «Вечорниці на хуторі біля Диканьки» та «Миргорода». Саме ці твори сприймалися зарубіжним читачем як енциклопедія життя у далекій «Малоросії», навіть не зважаючи на те, що у цих творах зображено швидше казковий, ніж реальний світ.

Протягом багатьох років твори М.В. Гоголя були незрозумілими для закордонного читача. Як вказує А.С. Шолохова, роботи письменника «здавалися дивними, загадковими і таємничими, вражали своєю неординарністю і були складними для прочитання, сприйняття та аналізу. <...> Критики справедливо зазначали, що в них не тільки втрачається індивідуальна принадність письменника, але майже на кожній сторінці трапляються самі непрощені створення неточності, а, подекуди і абсолютні дурниці. Деякі роботи швидше можна було назвати переробкою, а не перекладом: перекладачі часто змінювали на свій манер прізвища та імена головних героїв, переносили місце дії в свою країну, нерідко переробляли навіть основні події твору. Інші перекладачі обмежувалися буквальною передачею оригіналу, навіть не намагаючись

зберегти художні особливості оригіналу, а також зробити переклад цікавим для читання» [10, с. 266]. Таким чином, можливо зазначити, що якість перших перекладів творів М.В. Гоголя була досить низькою.

Ім'я М.В. Гоголя як одного з видатних письменників стає відомим у Європі після 1845 року, коли в Парижі було видано збірку «Nicolas Gogol. Nouvelles russes» («Російські повісті Гоголя»), до якої увійшли «Вій», «Тарас Бульба», «Записки божевільного», «Коляска» і «Старосвітські поміщики». Переклади цих творів належали І.С. Тургенєву, який запропонував видати цю збірку та відібрав до неї твори, та С.А. Гедеонову. Корегував та виправляв цей переклад Луї Віардо, тому саме його ім'я і зазначено у якості перекладача.

У передмові до цього видання вказано, що його укладачі «щоб зробити відомим Гоголя у Франції <...> зі збірки його повістей, крім найбільш знаменитих та різноманітних, обрали ті, які мають більш загальний характер та можуть бути краще передані іншою мовою і зрозумілі в іншій країні» [1, с.131].

Вибір саме цих творів виявився дуже вдалим, бо всі вони є досить різноманітними. Кожна з повістей має свої характерні риси та може по-своєму привернути увагу європейського читача. Сам М.В. Гоголь у своєму листі до В.А. Жуковського, датованого ще 1837 роком, писав, що вважає дві свої повісті «Тарас Бульба» та «Старосвітські поміщики» найбільш «щасливими», бо вони подобаються «абсолютно всім смакам та всім різним темпераментам» [4: 9, с. 98].

Ця збірка творів М.В. Гоголя у перекладі мала шалений успіх у Франції. За нею прослідувала ціла низка критичних статей з позитивними відгуками у французьких журналах «Illustration», «Journal des Débats», «Revue des Deux Mondes». Найбільш помітною стала стаття відомого французького поета та критика Шарля Огюстена де Сен-Бева у «Revue des Deux Mondes», у якій він відзначив, що саме завдяки перекладу Луї Віардо французи змогли ближче познайомитися з Росією та російською літературою. Серед представлених у збірці творів критик особливо виділив повісті «Тарас Бульба» та «Старосвітські поміщики», оскільки саме завдяки ним Франція розгледіла в Гоголі «людину з

істинним талантом, тонкого та невблаганного спостерігача людської природи» [3, с.50].

Повісті Гоголя було перевидано у Франції декілька раз. Більш того, саме з французької вони перекладалися іншими мовами. Наприклад, в Німеччині в 1846 році Генріх Боде, який був зовсім незнайомий з російською мовою, переклав повісті М.В. Гоголя з французької німецькою. Його праця під назвою «Russische Novellen» («Російські повісті») вийшла друком у Лейпцигу. Ця книга складалася з двох частин: перша включала повість «Тарас Бульба» («Taras Bulba»), а друга – повісті «Вій» («Der König der Erdgeister»), «Записки божевільного» («Das Tagebuch eines Narren»), «Старосвітські поміщики» («Ein Bild der gutten alter Zeit»), «Коляски» («Die Kalesche»). Цей переклад дуже відрізнявся від оригінального тексту, бо був перекладений з не досить точної французької версії.

З початку 50-х років XIX століття у перекладі починають з'являтися не лише повісті М.В. Гоголя, а й його драматичні твори. Сучасники письменника відносилися до цих перекладів досить скептично. Багато хто вважав, що неможливо перекласти «Ревізора», бо неможливо передати у перекладі діалоги персонажів М.В. Гоголя: кожен з діючих осіб має власну особливу мовленнєву манеру з властивою їй експресією.

Дещо інакшою була доля ранніх перекладів творів М.В. Гоголя в Англії. Перше знайомство англійців з його творами відноситься до 1847 року, коли у журналі «Blackwood's magazine» з'являється переклад «Портрету», зроблений Т.Б. Шоу. Потім у 1850 році вийшов переклад «Вечорниць на хуторі біля Диканьки». Але обидва переклади залишилися без уваги читачів та критиків. Більшу цікавість викликав переклад-підробка «Мертвих душ» 1854 року, який мав назву «Російське життя. Твори російського дворянина» («Home life in Russia. By a Russian Noble», London 1854). Автор цього перекладу видав його за власний твір, не вказавши при цьому імені М.В. Гоголя. В передмові до видання вказано, що «Твір цей написано російським дворянином, який прислав рукопис для опублікування, переклавши його англійською та надаючи освіченому смаку видавця право виправляти помилки та промахи, яких можливо очікувати від

людини, яка писала нерідною мовою. Автор запевняє, що історія, яку він розповів, істинна, та що більша частина наведених ним фактів досить добре відома в Росії» [2, с.95]. Підробка була виявлена англійським журналом «Athenaeum», який вказав справжнє ім'я автора та час виходу поеми у світ, а також навів деякі критичні статті, які було присвячено «Мертвим душам».

Подібний факт свідчить про те, що в Англії в цей час ще погано були знайомі з російською літературою та зокрема з творами М.В. Гоголя. «Жоден з англійських критичних журналів не знав «Мертвих душ», хоча вони вже давно були перекладені французькою та німецькою; лише один рецензент Атенеума помітив літературне підробляння та викрив його» [8, с.30]. На протязі довгого часу англійці не мали змоги гідно оцінити поему М.В. Гоголя, про яку інколи виказували зовсім безглузді думки.

До початку ХХ століття М.В. Гоголь був майже повністю перекладений багатьма мовами. Його твори стають популярними не лише серед інтелігенції, а й у масового читача. Цьому сприяв той факт, що з'являлися перші публікації та монографії, які розповідали про життя та творчість автора.

На початку ХХ століття збільшується кількість перекладів творів М.В. Гоголя, якість яких значно покращується. Можна сказати, що формується, так би мовити, нова перекладацька традиція, до перекладів перестають ставитися як до простого перекладу тексту іншою мовою. Перекладачі аналізують роботи минулого століття, намагаючись врахувати ті недоліки та помилки, які були допущені їх попередниками, та прагнуть створити максимально близькі до оригіналу тексти. На одне з перших місць виходить проблема стилю. Перекладачі намагаються знайти оптимально адекватний спосіб перекладу без втрати змісту, стилю, експресії та легкості читання. Разом з тим видавці припиняють видавати все підряд та починають ретельніше підходити до вибору перекладацьких робіт. Переклади, які з'являються у цей час, мають коментарі та літературознавчі довідки.

РОЗДІЛ II. Стилiстичнi особливостi творчостi М.В. Гоголя

Досвiд попереднiх рокiв дозволив зазначити, що при перекладi iншою мовою важливим є не лише сюжет, а й художнiй окрас твору. Отриманий текст входить до лiтературного та культурного канону iншої країнi, тому вiн повинен за можливостi справляти таке ж враження на читача, яке має створений автором оригiнал.

Важливо враховувати, що читачi перекладу не мають можливостi порiвняти його з текстом оригiналу, i текст, перекладений iноземною мовою, стає частиною iншої лiтератури. Досить часто читач не знайомий нi з автором, нi з твором, тодi перекладач «виступає по вiдношенню до читача як єдиний авторитет в посередництвi мiж ним i оригiналом» [3, с.50]. Однак при цьому текст перекладу не повинен бути самостiйним твором. Необхiдно, щоб перекладач враховував художнi завдання автора.

При перекладi художнього тексту завжди виникає проблема стилю. Для перекладача художньої прози головне - спробувати вiдтворити iндивiдуальний почерк автора, передати його склад засобами iншої мови. При цьому важливо враховувати, що «характер стилю визначається не тiльки нормами граматики, лексики i фразеологiї, а й формами експресiї» [2, с.95]. Будь-якi стилiстичнi засоби експресивнi, оскiльки вони мають емоцiйний або оцiнний змiст, автор художнього тексту свiдомо використовує рiзнi виразнi прийоми, щоб зробити розповiдь бiльш яскравою та образною.

Як зазначає вiдомий український лiтературознавець В. Мацапура, мова гоголiвських творiв, що є одним з найбільш важливих елементiв стилю, вражає багатством розмовної лексики i розмовних iнтонацiй. Використання лексичних, морфологiчних, синтаксичних українiзмiв надає мови творiв М.В. Гоголя неповторного забарвлення [7, с.59].

В. Чапленко видiляє в його раннiй творчостi, до якої вiдносять твори зi збiрки «Миргород», тобто повiсть «Вiй», прямi або «свiдомi» українiзми,

українізми-кальки та «невільні українізми», які утворилися внаслідок схрещення двох мов - української та російської [9, с.16].

За спостереженнями І.Є. Мандельштама, українська мова переважає в творах письменника в тих випадках, коли думка вимагає вираження настрою. Дослідник вважав, що «Гоголь подумки перекладав оберти, слова, буквально застосовуючи до російської мови» [6, с.217].

Використання українізмів в творах Гоголя виконувало ту ж функцію, що і звернення до іноземної лексики в російській романтичній літературі, тобто, руйнувало стереотипність сприйняття. Крім того, одна з важливих функцій українізмів в творах раннього М.В. Гоголя полягає в створенні місцевого і національного колориту. За підрахунками В. Чапленко, в ранній творчості письменника налічується близько 300 прямих або «свідомих» українізмів [9, с.16]. Крім прямих українізмів, М.В. Гоголь використовував стиль українських народних пісень і дум, створюючи стилізації під фольклор.

В. Мацапура вказує, що під час аналізу творчості М.В. Гоголя слід акцентувати увагу на поєднанні в творчості письменника поетичного і гумористичного, піднесеного, ліричного та побутового. Мало хто з письменників до М.В. Гоголя намагався об'єднати в одному творі піднесене, ліричне і нище, побутове. Ніхто з його попередників не надавав стільки уваги світу речей і предметів, які оточують героя. М.В. Гоголь був неперевершеним майстром у зображенні побуту, а його твори стали своєрідними «енциклопедіями» українського життя. В.Г. Белінський не випадково назвав письменника «поетом життя дійсного». Риси реалістичного стилю в гоголівській прозі знайшли найбільш яскраве вираження в зображенні побуту. При цьому елементи реалізму органічно поєднувалися з елементами романтичного стилю, який домінував у творчості письменника [7, с.60].

Але, на наш погляд, подібний авторський стиль став причиною місцями вільного перекладу творів, які відносяться до раннього періоду його творчості, а саме збірки «Миргород» та «Вечорниці на хуторі біля Диканьки». Українська мова є досить самобутньою, побут українців, їх традиції та вірування подекуди

значно відрізняються від російської дійсності. Тому перекладач, який намагається перекладати ранні твори М.В. Гоголя, повинен бути обізнаним не лише у російській дійсності та володіти російською мовою (якою написані твори), але й мати значні «фонові знання» з української мови та української дійсності, бо вони ніколи не були тотожними.

Наведемо декілька прикладів найбільш складних для перекладу українських реалій. Ми вважаємо, що у творах М.В. Гоголя не лише українізми, але й деякі інші слова національної приналежності являють найбільшу складність:

Оригінальний текст М.В. Гоголя		Переклад Клода Філда	Рекомендований нами переклад
1.	школьники и бурсаки	the pupils (students)	The pupils and seminarists
2.	ремесленник	a workman	a craftsman
3.	трубка и горелка	tobacco and brandy	tobacco and vodka
4.	панич	young sir	young barin
5.	сусулька	a sausage	sucker, lollypop
6.	По приходе в семинарию вся толпа	Arrived at the seminary, the whole crowd of students	Arrived at the seminary, the whole crowd of seminarists
7.	Авдиторы, слушаая урок	While the lessons were being said, the teachers	While listening to the lesson, senior pupils
8.	панночка	the daughter of a rich colonel	gentleman's daughter

У перекладі не зазначено, що вулицями міста поспішали не лише учні до шкіл, але й учні до семінарій. Для подальшого розуміння тексту це важливо, бо головний герой Хома Брут навчався саме у семінарії.

Клод Філд перекладає ремісника як «workman», що не досить достовірно, бо не завжди робітники мали знання або навички з ремесл.

Викликає подив використання поняття «brandy» тобто коньяку по відношенню до учнів. Малоімовірно, що в Україні споживали бренді люди середнього достатку.

Нам вважається не досить доречним використання поняття «student» по відношенню до семінаристів, бо семінарія не є вищим навчальним закладом.

Як зазначається у примітках до оригінального твору М.В. Гоголя, «Авдитори – ученики старших класов, которым доверялась проверка знаний учеников младших классов» [4: 5, с.39], тобто вони ніяк не можуть бути вчителями, як вказано у перекладі англійською.

Велику плутанину вносить у розуміння українських реалій переклад звернень до молодих паничів. Перш за все, не досить доречно використовувати звернення «сер», бо воно не відповідає українській дійсності. Більш того, переклад «панночки» як «доньки багатого полковника» теж викликає деякий подив. Перш за все, в оригінальному тексті мова йде про «доньку одного з найбагатших сотників» [4: 5, с.12]. Перекладач ототожнює українського сотника з російським полковником, що не відповідає дійсності. Перш за все, поняття «сотник» має відношення до козацтва, він мав у підпорядкуванні близько ста козаків, в той час як полковник керував військовими у значно більшій кількості (починаючи з півтори тисячі). Тобто перекладач не володіє цими військовими поняттями.

Звернемо увагу на переклад деяких застарілих виразів:

Он часто пробовал крупного гороху, но совершенно с философическим равнодушием (тобто, був покараний).

Often he got a whole quantity of «beans,» i.e. thrashings; but these he endured with complete philosophic calm.

Як ми бачимо, Клод Філд спробував дослівно перекласти цей застарілий фразеологізм. В англійській мові є в наявності сталі вирази, які можливо було б застосувати у перекладі «пробовал крупного гороху», щоб зберегти та

максимально передати зміст вислову. Наприклад: *get one's lumps*. Виникає питання: чи доречно було перекладати сталий виріз дослівно, як це зробив перекладач?

Як ми бачимо, перекладаючи незрозумілі місця, Клод Філд або використовував поняття, які були б зрозумілими англомовному читачеві, або змінював «незрозуміле» на «зрозуміле», тобто вигадував. Все це свідчить про те, що переклад майже не несе на собі української автентичності. Він, швидше являє собою спробу перекладача «обангломовити» твір, знеособлює його. Переклад Клода Філда більше нагадує певну стилізацію, ніж переклад оригінального твору про життя та традиції України.

РОЗДІЛ III. Відповідності та відмінності твору-оригіналу (М.В. Гоголя) та перекладу (К. Філда).

Для того, щоб визначити основні відповідності та відмінності повісті М.В. Гоголя «Вій» та її перекладу, виконаного знаним американським перекладачем Клодом Філдом, ми зіставили декілька речень з обох варіантів. Ми навели приклади також з українського перекладу, виконаного Антіном Харченко, для зіставлення та виявлення впливу на переклад особистості перекладача.

Оригінал (текст М.В. Гоголя)	Как только ударял в <u>Киеве</u> поутру довольно звонкий семинарский колокол, висевший у <u>ворот Братского монастыря</u> , то уже со всего <u>города</u> спешили толпами <u>школьники и бурсаки</u> . Грамматики, риторы, философы и богословы, с тетрадями под мышкой, брели в класс.
Переклад українською (у перекладі Антіна Харченка)	Як тільки вдаряв уранці в <u>Києві</u> голосистий семінарський дзвін <u>біля брами Братського монастиря</u> , то вже з усього <u>міста</u> поспішали юрмами <u>школярі та бурсаки</u> . Граматики, риторі, <u>філозофи</u> ще й богослови із зошитами під пахвою тяглися до класів.
Переклад англійською (у перекладі Клода Філда (Claud Field))	As soon as the clear seminary bell began sounding <u>in Kieff</u> in the morning, <u>the pupils</u> would come flocking from all parts of <u>the town</u> . <u>The students</u> of grammar, rhetoric, philosophy, and theology hastened with their books under their arms over the streets.

Якщо ми порівняємо оригінальний текст М.В. Гоголя з його перекладом англійською, то помітимо досить суттєві відмінності. Перш за все, відразу виникають питання з приводу перекладу назви міста. Традиційно Київ перекладають англійською як “Kiev”, а останнім часом, як зазначено у засобах масової інформації, назву міста англійською слід перекладати як Kyiv [12; 13; 14;

15]. Але перекладач Клод Філд обрав найменш вживаний варіант, який вносить деякий дисонанс у розуміння тексту.

У відомій енциклопедії “Britannica” (від 1911 року) зазначено, що «KIEV, Kieff, or Kiyeff, a government of south-western Russia, conterminous with those of Minsk, Poltava, Chernigov, Podolia, Kherson and Volhynia» [15]. Вочевидь, «Kieff» стоїть на другому місці, бо не є, на наш погляд, найбільш вживаним та зрозумілим варіантом. Більш того, як зазначено у деяких словниках сучасної англійської мови, «kief» – наркотичне сп'яніння, безділля, байдикування [13], а «koeff» – «an asian who like to wear a stupid sweater with a monkey and banana on» [14].

Крім того, Клод Філд вважає, що Київ – це “town”, тобто невеликий адміністративний центр, містечко, невелике місто [13], що не відповідає дійсності, адже Київ – це найбільше місто України. На момент виходу твору у друк у 1835 році Київ був центром Київської губернії, тому вважати його маленьким містом недоречно, бо це вносить плутанину у сприйняття тексту.

Відомо, що у Сполучених Штатах Америки досить популярним є використання назв відомих міст світу у якості назв маленьких міст чи поселень. Так, герой відомого американського письменника Марка Твена Том Соєр мешкав у маленькому містечку біля річки Міссісіпі, яке мало назву Санкт-Петербург.

Переклад назви міста Київ саме як Kieff може бути дещо недбалим ставленням до географічних назв, яке може викликати незрозумілості у сприйнятті твору, який повинен асоціюватися саме з Україною, з її історією та традиціями. А подібний переклад географічної назви відносить місце дії у якусь невідому площину, тим самим віддаляючи її від авторської задумки.

Як ми бачимо, в оригінальному творі М.В. Гоголя використано поняття «школярі та бурсаки», для перекладу яких Клод Філд використав слово «ruril», але в наступному реченні це вже «students». Тому виникає питання, про одних й тих самих чи різних людей йде мова? Судячи з оригінального тексту автора, ми можемо з впевненістю сказати, що М.В. Гоголь мав на увазі одних й тих же

самих, яких конкретизував у наступному реченні: школярі та бурсаки – це грамматики, ритори, філософи та богослови. Як відомо з історії, бурса (у перекладі з латинської bursa – «кишеня, гаманець») являла собою гуртожиток при духовному навчальному закладі у дореволюційний час. Зрозуміло, що в оригіналі мова не йде саме про вищий навчальний заклад, в якому навчаються студенти («students»). Тобто перекладач вочевидь помилився з цим. Він не конкретизував види навчальних закладів (не вказав, що мова йшла й про духовні заклади, а це важливо у розумінні подальших подій у творі), більш того, він відокремив «неіснуючу» групу «студентів» (у дореволюційні часи студенти навчалися в університетах та академіях, тобто вищих навчальних закладах).

Звернувши увагу на український переклад, ми можемо вказати, що перекладач Антін Харченко теж вніс деякі зміни до тексту. Він використав польський варіант правопису слова «філософ», передавши його як «філозоф», тим самим замінивши «с» на «з». Як ми пам'ятаємо з курсу історії, у 1569 Київ увійшов до Малопольської провінції Королівства Польського. Можливо, саме цей факт й змусив перекладача внести певні зміни в оригінальний текст, що зрозуміло, але не зовсім виправдано, на наш погляд.

Деякі неточності у перекладі спостерігаємо й у наступному місці.

Оригінал (текст М.В. Гоголя)	они были все почти в изодранных или запачканных платьях, и карманы их вечно были наполнены всякою <u>дрянью</u> ; как то: <u>бабками</u> , свистелками, сделанными из перышек, <u>недоеденным пирогом</u> , а иногда даже и маленькими воробьянками, из которых один, вдруг чиликнув среди необыкновенной тишины в классе, доставлял своему патрону порядочные <u>пали</u> в обе руки, а иногда и вишневые <u>розги</u> .
Переклад українською (у перекладі Антіна Харченка)	майже всі вони були як не в дрантивій, то в брудній одежі, і в кишнях у них завжди було повно всякої <u>негіді</u> , як-от: <u>камінчиків</u> , пищиків, зроблених із пір'їн, <u>недоїдків пирога</u> , а часом то й маленьких горобенят, що з них якесь, раптом цвірінькнувши серед мертвої тиші в класі, доставало своєму

	патронові доброго <u>гостинця лінійкою</u> в обидві руки, а іноді й вишневих <u>різок</u> .
Переклад англійською (у перекладі Клода Філда (Claud Field))	Nearly all of them wore torn or dirty clothes, and their pockets were always crammed with all kinds of <u>things</u> - <u>push-bones</u> , pipes made out of pens, <u>remains of confectionery</u> , and sometimes even young sparrows. The latter would sometimes begin to chirp in the midst of deep silence in the school, and bring down on their possessors severe <u>canings and thrashings</u> .

Перш за все, питання виникають з приводу речей, які знаходились у кишенях школярів. Сам автор вказав, що зазвичай вони були наповнені всяким непотребом (згадаймо ті речі, які знаходилися в кишенях знаного американського героя Тома Соєра). Український перекладач максимально точно перекладає «задумки» М.В. Гоголя. Клод Філд вносить деякі корективи. Перш за все, він не акцентує увагу на тому, що кишені були наповнені «зайвими» речами. По-друге, «бабки» перекладаються різними перекладачами по-різному. Антін Харченко подає їх як «камінчики», а Клод Філд як «кістки». Можливо, саме американський перекладач ближче до істини, якщо взяти за основу поняття «бабки» як надкопитної кістки тварини, що використовувалася у народній грі.

Якщо ми звернемо увагу на те, що М.В. Гоголь описує саме «школярів та бурсаків», то зрозуміємо, що мова йшла про вихідців з бідних сімей, які навчалися на кошти держави, бо не мали власних. Про це свідчить й одяг, брудний та роздертий. Тому постійно голодні учні й мали у кишенях залишки недоїдених пирогів, які, швидше за все, купували на вулицях. Тому виникає питання, чи могли бідні школярі дозволити собі купувати кондитерські вироби у магазинах, як це зазначено у перекладі Клода Філда? Тобто, перекладач не звернув на це увагу, але умови проживання та навчання таких учнів значно відрізняються від умов проживання студентів.

Ще одна важлива деталь, на яку американський перекладач не звернув уваги, - це «порядочные пали в обе руки, а иногда и вишневые розги». Тілесні покарання школярів широко використовувалися не лише в Україні, але й в інших

країнах також. Пригадаймо хоча б відомий епізод покарання Джен Ейр у романі Шарлотти Бронте. Як ми пам'ятаємо, Джен отримала «доброго гостинця лінійкою в обидві руки», якщо можливо використати переклад Антіна Харченка. Американський перекладач використав термін «caning», який може відноситися як до покарання палками або тростиною, що використовувалися у Сінгапурі, Малайзії та деяких африканських країнах у якості покарання хлопчиків за погану поведінку. Більш того, «cane» - це різка-тростина, яку заборонили до використання у Британії лише у кінці ХХ століття. Тобто, це поодинокі палка, яка значно товща за різку, яку в Україні не використовували для покарання школярів. Найбільш поширеними були вишневі різки, значно тонші за тростину.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного зіставного аналізу оригінального твору М.В. Гоголя та його перекладу англійською мовою ми можемо наголосити, що:

1. американський перекладач намагається створити дещо подібне до авторсько-перекладацького твору, де велике місце займає бачення не власне автора, тобто М.В. Гоголя, а саме перекладача Клода Філда, який вважає за доцільне змінювати деякі назви та не досить точно надавати переклад деяких «термінів», що призводить до деякої плутанини. В цьому разі власне український твір, у якому українське коріння та українські вірування посідають значне місце, перетворюється на фантастичний твір, у якому немає нічого реального, що не відповідає дійсності.

2. перекладач швидше вільно передає зміст твору, ніж перекладає його англійською, бо досить багато власне українських реалій залишаються поза його увагою, що призводить до певного знеособлення твору. Читач не може перейнятися життям саме українського села, бо перекладач «загубив» або не зовсім зрозумів особливостей українського життя та побуту, переданих у творі шляхом використання мови українського народу.

3. найбільш складними для перекладу виявилися місця, пов'язані саме з українським життям. Стиль М.В. Гоголя на початку творчої діяльності, а саме у перших збірках, характеризується певною кількістю українізмів, якими не досить впевнено володіє перекладач.

4. Клод Філд добре перекладає з російської, але українські мотиви ставлять його у глухий кут. Вочевидь, йому не вистачає «фонових знань» з історії та культури України, якими обов'язково повинен володіти перекладач творів М.В. Гоголя, який народився та виріс на Полтавщині, що не могло не відобразитися на його ранній творчості. «Вій» - це не лише твір жаху, ще історія українського народу, яка повинна бути донесена до читача, який вперше познайомиться з творчістю автора. В цьому разі він покладається на достатній рівень знань перекладача, який повинен донести все, а не лише обране.

Таким чином, можна вважати, що переклад Клода Філда є не досить вдалою спробою перекладу твору М.В. Гоголя. Він передав той жах, який намагався створити автор, але він не передав дух країни. За оцінкою перекладача ця історія могла трапитися будь-де, що суперечить твору автора. Вона сталася саме на Україні, вона глибоко пов'язана з її корінням. Саме це й упустив перекладач, не зміг донести до читача.

Список використаних джерел

1. Алексеев М.П. Мировое значение Гоголя // Гоголь в школе. Сборник статей. М., 1954. С. 131.
2. Английская переделка «Мертвых душ» Гоголя // Современник. 1855. №1. Т. 29. Отд. Смесь. С. 95.
3. Белинский В.Г. Отзывы французских журналов о Гоголе // Отечественные записки. 1846. Т. XLIV. С. 50.
4. Гоголь Н.В. Полное собр. соч.: В XIV т. М., 1952. Т. XI.
5. Гоголь М.В Вій / у перекладі Антіна Харченка. 2007. – 80 с.
6. Мандельштам И. О характере гоголевского стиля. Гельсингфорс, 1902. 405 с.
7. Мацапура В. Индивидуальный стиль Гоголя и его характерные особенности // «Південний архів» (Збірник наукових праць. Філологічні науки). Випуск XLVII. С.57- 64.
8. Отечественные записки. Новости наук, искусств, промышленности и литературы. 1855. Т. 98. Отд. 7. С. 30.
9. Чапленко В. Українізми в мові Гоголя. – Авгсбург, 1948. 28 с.
10. Шолохова А.С. «А что скажут иностранцы?»: обзор ранних переводов произведений Н.В. Гоголя // С.265-272.
11. Nicholas Gogol. The Mantle and other stories. Aegypan. 2011. 160 p.
12. <https://korrespondent.net/ukraine/4065785-pysat-Kyiv-a-ne-Kiev-pochemu-eto-vazhno>
13. <https://www.thefreedictionary.com/Kiev>
14. <https://www.urbandictionary.com/define.php?term=Kieff>
15. https://theodora.com/encyclopedia/k/kieff_kiev.html (encyclopedia Britannica 1911)